

The Mountain

dossier de pensament crític

© Jordi Soler

liure

TEMPORADA 20/21

**Introducció als dossiers
de Pensament crític → 3**

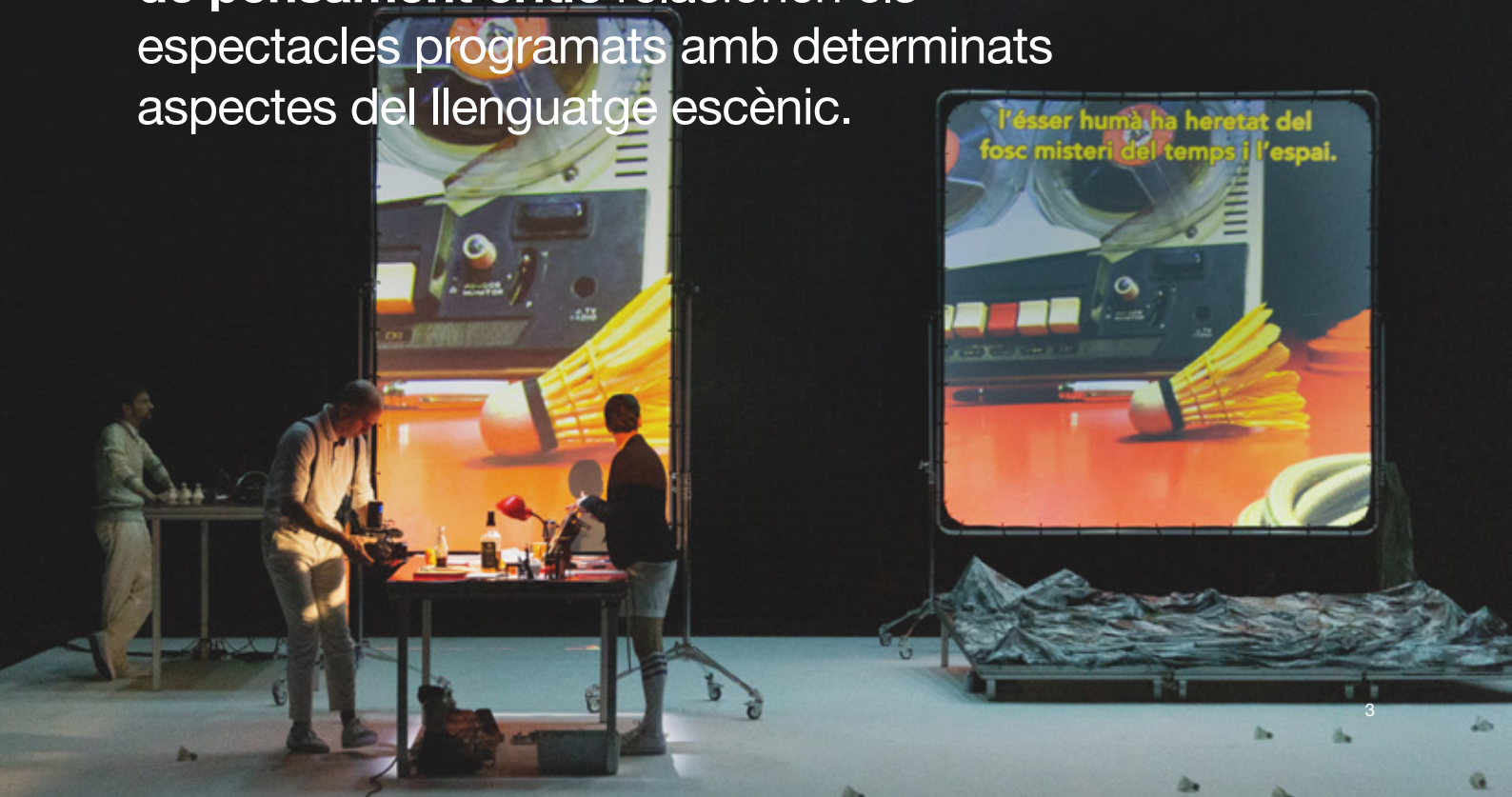
Lèxic relacionat amb l'espectacle → 5

Parlant amb Pau Palacios → 13

Propostes de treball → 15

Introducció als dossiers de Pensament crític

Els **Dossiers de pensament crític** són un material d'acompanyament que vol apropar la noció de la crítica teatral als joves, no per formar crítics teatrals sinó perquè les eines que fa servir la crítica fomenten una actitud activa del públic que ens sembla imprescindible d'incentivar. Despertar el sentit crític permet mirar d'una altra manera el món més enllà del teatre. Ajuda a qüestionar, a entendre la complexitat, la confrontació d'idees. També és un exercici per (re)pensar l'obra, tornar a l'experiència des de l'anàlisi, amb l'acció de recordar allò viscut. Per fer-ho, els **Dossiers de pensament crític** relacionen els espectacles programats amb determinats aspectes del llenguatge escènic.

© Jordi Soler

THE MOUNTAIN

Resum de l'argument

Una peça sobre la veritat, la mentida, l'acte i el simulacre. **Un viatge multidisciplinari al cim de la muntanya del coneixement per contemplar la veritat des d'allà**, la seva complexitat i els seus límits. Tothom té una idea formada de què són les *fake news*, però com es construeixen realment? *The Mountain* tracta de com confiem més en les notícies que parlen de la nostra pròpia visió del món i de la veritat, a partir de la combinació a l'escenari de tres fils argumentals basats en fets reals. El primer, l'emissió de ràdio del primer intent de "ficció real", realitzat per Orson Welles l'any 1938, basat en la novel·la de H. G. Wells *La guerra dels mons*, durant la qual molts oients van creure que els marcians estaven atacant la Terra, i que va voler demostrar que no ens podem creure tot allò que la ràdio (o avui Facebook, per exemple) diu. El segon, Vladímir Putin convertit en el filòsof de la veritat, com un Sòcrates del nostre temps, que esdevé el mestre de cerimònies de l'espectacle. I el tercer, l'alpinista George Mallory, que el 1924 va intentar escalar l'Everest per primera vegada i que va morir sense que sapiguem si va aconseguir veure el món com ningú no l'havia vist mai, perquè se'l va veure per darrera vegada des del Camp Base a 200 metres del cim.

Treball amb *The Mountain*

En aquest cas volem aprofitar per treballar sobre **la veritat i la mentida, la realitat i la ficció i les convencions teatrals**. Per això en aquest dossier trobareu un recull de lèxic i material relacionat específicament amb l'espectacle, i una sèrie de preguntes i propostes de treball perquè pugueu fer-ne reflexió i valoració amb l'alumnat més enllà de la primera impressió –el m'agrada/no m'agrada.

DRAMATÚRGIA I DIRECCIÓ

Àlex Serrano, Pau Palacios i Ferran Dordal

COMPANYIA

Agrupación Señor Serrano

PERFORMERS

David Muñiz, Pau Palacios, Anna Pérez Moya i Àlex Serrano

ESPAI ESCÈNIC I MAQUETES

Lola Belles i Àlex Serrano

VESTUARI

Lola Belles

IL·LUMINACIÓ

Cube.bz

VIDEOPROGRAMACIÓ

David Muñiz

VIDEOCREACIÓ

Jordi Soler Quintana

MÚSICA ORIGINAL

Nico Roig

MÀSCARA DIGITAL

Román Torre

AJUDANTA D'ESCENOGRAFIA

Mariona Signes

CAP TÈCNIC

David Muñiz

PRODUCCIÓ EXECUTIVA

Paula Sáenz de Viteri

CAP DE PRODUCCIÓ

Barbara Bloin

DISTRIBUCIÓ

Art Republic

COPRODUCCIÓ

GREC Festival de Barcelona, Teatre Lliure, Centro de cultura contemporánea Condeduque, CSS Teatro Stabile di Innovazione del Friuli – Venezia Giulia, Teatro Stabile del Veneto – Teatro Nazionale, zona K, Monty Kulturfaktorij, Grand Theatre i Feikes Huis

AMB EL SUPORT DE

Departament de Cultura de la Generalitat i Graner - Mercat de les Flors

IDIOMES

Anglès sobretitulat en català

EDAT RECOMANADA

A partir de 14 anys

SALA

Gràcia

DURADA APROXIMADA

1 h 10'

Lèxic relacionat amb l'espectacle

Agrupación Señor Serrano

L'Agrupación Señor Serrano és una companyia de teatre amb seu a Barcelona que crea produccions originals sobre aspectes discordants de l'experiència humana contemporània. El seus espectacles utilitzen tècniques escèniques innovadores i combinen recursos com vídeo en directe, les maquetes, el text, la *performance*, el so i els objectes. En l'actualitat està formada per Àlex Serrano, Pau Palacios i Bàrbara Bloin, però compta amb col·laboracions duradores de creadors i creadores multidisciplinaris que han deixat la seva marca en la companyia. El 2015 van rebre el Lleó de Plata de la Biennal de Venècia, i han estat guardonats amb el Premi Ciutat de Barcelona i el FAD Sebastià Gasch, entre altres premis.

Arbre de Berkeley

En un moment de l'espectacle es fa referència a l'arbre de Berkeley, un experiment mental filosòfic que genera interrogants sobre l'observació i el coneixement de la realitat. L'any 1883 va sortir publicada a la revista científica nord-americana *Chautauquan* la pregunta: **Si en un bosc cau un arbre i no hi ha ningú a prop per sentir-lo caure, fa algun so?** La resposta va ser que si el so és una vibració que es transmet als nostres sentits a través de l'oïda, si no hi ha cap oïda per sentir-lo, no, no hi hauria cap so. De totes maneres, Einstein seguint aquesta idea va preguntar un temps més tard: *Creus que no existeix la Lluna si no hi ha ningú per mirar-la?*

El mite i la seva construcció

El terme mite parteix del pensament homèric grec. Prové de *mythos*, que vol dir “discurs, proclamació, notificació, donar a conèixer una notícia”. No té res a veure amb la mentida o la invenció. Però amb el temps el *mythos* pren una dimensió pròpia de coneixement, comunicació i missatge fins a ser assumit com un concepte oposat a l’explicació racional de la realitat, malgrat que es pot viure com una veritat.

El mite és una construcció social col·lectiva a partir de la memòria subjectiva i la noció de misteri a partir de la transmissió oral. Només és recollit posteriorment per algunes cultures amb l’escriptura. Es poden mitificar fets, animals, objectes o persones, fins arribar al més comú de tots: l’origen del món. Un intent d’explicar l’inexplicable i fer comprensibles desitjos, somnis, aspiracions, incerteses i prohibicions que formen part de l’imaginari social col·lectiu. El mite, per tant, serveix per cohesionar una societat en la seva concepció enfront d’un altre. I aquesta tasca també ha estat feta servir de manera deliberada per les elits religioses, militars i polítiques per generar relats compartits per mantenir l’ordre establert o per modificar-lo. Un sistema de control metafísic a partir de la creació d’una ficció compartida.

Una de les diferències entre els principals mites clàssics i els contemporanis es la seva construcció immediata, com es pot comprovar amb la mort sobtada –i generalment prematura– de figures de la cultura popular (cinema, música, esports). També es pot explicar així el fenomen *fan*. També és una eina habitual en la construcció de

mites d’Estat que serveixen per refermar un imaginari de superioritat. També la política s’interessa pels valors de la mitificació, no només per les seves capacitats de control social sinó també per la glorificació dels seus líders. El culte a la personalitat –que té en part els seus orígens en la deificació dels seus mandatari practicat pels romans– és un instrument de propaganda que es manté fins a l’actualitat, i no només en els règims totalitaris. El fenomen Trump és un bon exemple d’aquesta deriva.

Fake news

Les *fake news* són **continguts pseudoperiodístics falsos** difosos a través de mitjans de comunicació o de xarxes socials, l’objectiu dels quals és la desinformació per influir en la conducta d’una comunitat. Tot i que han existit des de sempre, la velocitat de propagació a través d’internet i de les xarxes socials les ha convertit en una preocupació global. Una preocupació creixent per l’accelerada evolució de la intel·ligència artificial i dels fenòmens relacionats amb ella, cada cop més sofisticats, com ara el *deep fake*.

En un moment com l’actual, la ficció virtual s’estén fins a la vida real i els límits entre ficció i realitat s’han trencat. D’una banda, molta gent exposa la seva vida privada, suposadament real a les xarxes socials, i de l’altra els mitjans de comunicació també les fan servir per difondre mentides que arriben a manipular l’opinió pública.

George Mallory

George Leigh Mallory va ser un escalador i muntanyenc britànic que va formar part de les tres primeres expedicions que volien escalar l'Everest als anys 1921, 1922 i 1924. Va desaparèixer amb el seu company Andrew Irvine a 200 m del cim, a la cara nord-est de la muntanya. **Encara avui es manté el dubte de si van aconseguir fer el cim.** En aquest cas serien oficialment els primers escaladors d'aconseguir-ho. El cos de George Mallory es va trobar 75 anys després, però no s'ha trobat mai el cos d'Irvine ni la càmera fotogràfica que podria demostrar si hi van arribar o no.

Noves dramaturgies

Noves dramaturgies, noves escenes, arts escèniques multidisciplinàries, arts vives, teatre no convencional, teatre performatiu o teatre radical són diferents nomenclatures per un tipus de teatre contemporani difícil de catalogar. **Són formes teatrals que qüestionen el propi fet teatral**, busquen trencar les convencions del teatre més tradicional, juguen amb l'experimentació i el risc en la forma, i treballen molt des del cos, el temps, l'espai i l'espectador/a. Es volen allunyar del teatre aristotèlic que segueix les lleis de la il·lusió (prendre per real la ficció de l'escena), la identificació (de l'espectador/a amb la història per aconseguir la catarsi), el respecte a la unitat d'acció (tota la trama desenvolupa una única acció) i la coherència al voltant del conflicte (la situació que es necessita resoldre). I també s'allunyen dels personatges amb trets psicològics.

Orson Welles i *La guerra dels mons*

La guerra dels mons, a partir de la novel·la d'H.G. Wells, va ser un episodi de teatre radiofònic emès el 30 d'octubre de 1938 per l'actor i futur director de cinema Orson Welles. La novel·la es va adaptar situant-la a Nova Jersey, i es va relatar en forma de falses interrupcions amb notícies fictícies. L'episodi és famós per haver demostrat el poder dels mitjans de comunicació de masses ja que **va causar el pànic entre els oients que van creure que hi havia una invasió extraterrestre a la Terra**. L'any 1938 la televisió encara estava en una fase experimental i la ràdio era el mitjà més popular.

Postveritat

Actualment en la nostra societat la veritat ha entrat en dubte en el món de la política i de la informació periodística, i s'ha introduït el terme *postveritat*. La postveritat és la **distorsió deliberada de la realitat partint de les emocions i de les opinions personals, en la qual els fets objectius tenen menys importància que l'impacte del relat** (tant si és cert com si no) i la difusió dels seus efectes, en especial la creació de tendències d'opinió. Per a molts, la postveritat és senzillament una mentida. La inclusió oficial d'aquesta construcció emocional de la veritat en el discurs polític va ser la informació falsejada –contra tota verificació fotogràfica– dels assistents a la cerimònia de presa de posició de Donald Trump.

Projeccions de vídeo

La utilització de les projeccions de vídeo a escena és un recurs molt freqüent del teatre contemporani, ja que la imatge audiovisual és omnipresent en la nostra cultura. **Les projeccions de vídeo poden ser de dues menes: enregistrades prèviament o en directe**, és a dir que amplien objectes, accions o intèrprets presents en directe a l'escenari. Les projeccions i les superfícies de projecció formen part de l'espai escènic (escenografia) de l'espectacle. Algunes creadores, com la brasilera Christiane Jatahy o la britànica Katie Mitchell, incorporen el vídeo per generar un llenguatge híbrid entre el teatre i el cinema.

Realitat / Ficció

Diem que el teatre funciona per convenció. La convenció és un contracte invisible entre el creador i el públic segons el qual el primer posa en escena l'obra segons unes normes conegudes i acceptades pel segon, començant pel fet de creure que la ficció que passa a l'escenari és realitat. Així, la convenció teatral permet a l'espectador/a rebre el joc actoral i de la representació. **El teatre es basa doncs en la idea que allò que passa a l'escenari és una ficció (una il·lusió) que creiem real.**

La ficció és una forma de discurs que fa referència a personatges i coses que només existeixen en la imaginació. En el discurs teatral, el text i la representació són una ficció, ja que són inventats i no tenen valor de veritat. El discurs té el mateix sentit que si fos pronunciat a la vida real, però gràcies a la convenció és una ficció o mentida. Però, i en això rau l'especificitat del teatre, aquesta ficció està construïda per cossos reals en un espai i un temps reals. Això explica la forta impressió de directe i de realitat que sent el públic. I per això **hi ha qui pensa que tota ficció és real, perquè tot i que intel·lectualment sabem que allò és mentida, la nostra experiència emocional sí que és percebuda com a real per nosaltres.**

Veritat / Mentida

La veritat és un terme difícil de definir i àmpliament discutit, tal com reflecteix l'obra. Seria **la coincidència entre una afirmació anunciada o un pensament i la realitat acceptada i consensuada** (suposant que la realitat existeixi).

La filosofia clàssica uneix com a conceptes inseparables els valors occidentals de veritat, bellesa i bondat, i a partir d'aquí la veritat i la seva existència han continuat sent estudiades al llarg de tota la història i se n'han formulat nombroses teories. Allò que queda clar és que els éssers humans preferim la veritat a la falsedat o la mentida, encara que no sapiguem com definir-la.

Perquè ens fem una idea de la complexitat del concepte, fins i tot en l'àmbit científic, la biòloga Donna J. Haraway al seu assaig *Ciencia, cyborgs y mujeres* (1991) defensava que els descobriments científics en biologia, encara que estiguin basats en resultats empírics, no revelen cap veritat sobre la naturalesa sinó que depenen en un alt grau de la posició del científic, de les seves creences, emocions i afectes, que el porten a plantejar-se unes preguntes determinades i no unes altres i a interpretar-les d'una manera determinada.

Veritat i mentida són conceptes molt utilitzats també en l'art dramàtic, sobretot en el terreny de la interpretació actoral, on sempre hi ha una voluntat de veritat i d'autenticitat. Un bon exemple d'això és la guia per a actors i actrius de David Mamet titulada *Veritat i mentida*.

Vladimir Putin

Advocat, polític i **actual president de la Federació Russa** des de 2012 (ja ho havia estat entre 1999 i 2008), generalment associat a partits conservadors. Prové d'una família humil, va estudiar dret i va formar part del servei d'espionatge de la KGB a Dresden. Va ser director del Servei Federal de Seguretat i secretari del Consell de Seguretat Nacional, i va iniciar la Segona Guerra txetxena, que el va convertir en un dels polítics més populars de Rússia. Tot i que la premsa occidental critiqui Putin, l'opinió dels ciutadans russos és molt diferent, segons les enquestes oficials: el suport dels ciutadans russos al seu president és molt alt. Fora del seu país, els mitjans de comunicació el critiquen per violar els drets humans, la llibertat d'expressió, les llibertats religioses, el retrocés en la democràcia, i per les seves declaracions i implicació en esdeveniments com l'enfonsament del submarí Kursk, la tragèdia al Teatre Dubrovka o la massacre a l'escola de Breslan, i també per la seva relació amb l'assassinat de la periodista Ana Politkóvskaia. Se l'acusa d'utilitzar selectivament la justícia i d'haver imposat el control de la televisió, dels mitjans de comunicació i dels mecanismes legislatius per perpetuar-se al capdamunt de l'Estat i del poder. Paradoxalment, figura entre els candidats al premi Nobel de la Pau el 2014 i el 2021.

ENTREVISTA
Parlant amb
Pau Palacios

En una societat bombardejada per les *fake news*, la ficció i la realitat es barregen constantment. Fins quin punt és perillosa la desinformació avui dia?

La desinformació, la falta d'accés a la informació, al coneixement i a la cultura sempre ha estat perillosa, ara i a l'Edat Mitjana. La desinformació no apel·la als fets, sinó a una reacció emotiva que exigeix un acte conseqüent immediat irreflexiu, i que t'empeny a la presa de partit, ara, ja, i no a la reflexió. El principal perill de la desinformació és pensar que els manipulats sempre són els altres.

Es tracta d'una proposta multidisciplinària, multipantalla i en multidispositius. Què es trobarà l'espectador quan entri a la sala?

Fragmentació, maquetes, pantalles mòbils, un dron, Vladímir Putin, l'Everest, *La guerra dels mons*, jugadors de bàdminton jugant a beisbol, un cadàver congelat, consensos, Tom Cruise, una gran nevada, vídeocàmeres, filosofia *vintage*, dues ereccions, un exercici de democràcia i l'Orson Welles engreixant-se.

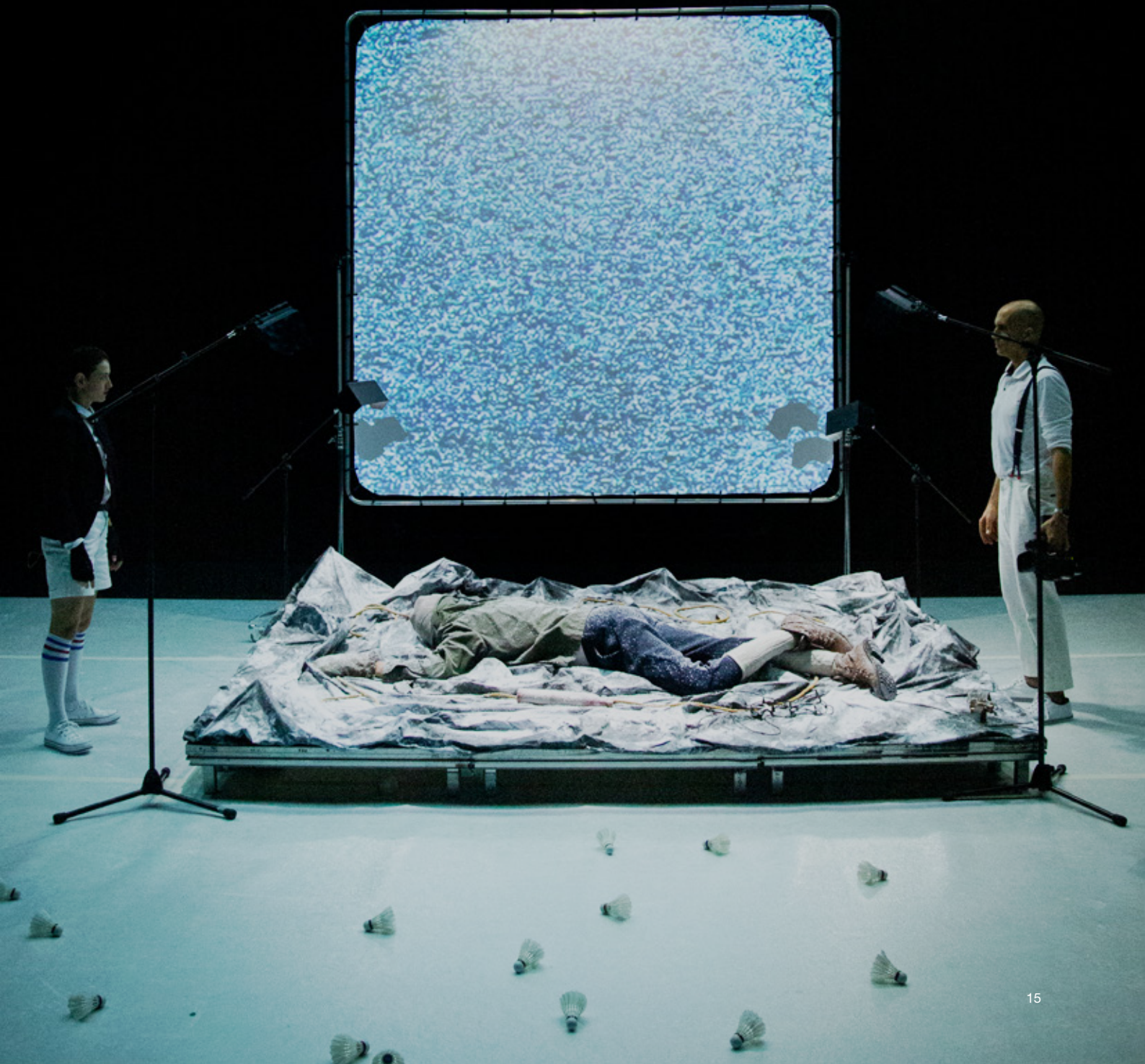
Quins dubtes o reflexions plantegeu a l'espectacle sobre la relació que tenim amb la veritat?

No podem abastar tots els coneixements, no podem ser especialistes en tot, és impossible corroborar totes les informacions. Qualsevol informació i coneixement disposa d'un contrari que el contradueix i el desacredita. Els mitjans de comunicació són en mans de grans corporacions privades, directament influenciades o manipulades pels poders econòmics i polítics. Les principals xarxes socials no són eines d'informació, sinó de negoci. Avui en dia un unicorn amb la seva *tablet* pot difondre una teoria de la conspiració amb la mateixa força i potencialitat de difusió que la d'un mitjà tradicional. Per tant, hem de renunciar a la idea de veritat i abraçar el món de les versions? És la veritat un cim i, un cop conquerit, ja ho tenim tot fet? O és un camí, una ascensió que cal complir un cop i un altre, buscant cada cop noves vies?

Per què el públic no s'hauria de perdre aquest espectacle?

Se'l pot perdre perfectament, és un espectacle, res més. Perquè anar al teatre és de les poques coses que es poden fer. Perquè amb Netflix no n'hi ha prou. Perquè Vladímir Putin pot ser sexy. Perquè el bàdminton és un esport molt elegant. Perquè aquest espectacle, tot i rebre fons públics de la Generalitat, segurament no tornarà mai a Barcelona i potser s'acabi presentant més cops a Itàlia, a la Xina o al Brasil que a casa.

Propostes de treball

Ens fem preguntes

L'espectacle *The Mountain* planteja diferents preguntes a l'espectador/a. A continuació us en recordem algunes i us en proposem de noves per reflexionar sobre l'espectacle. En el lèxic i en l'entrevista a Pau Palacios teniu informació que us pot ajudar a raonar les respostes. Us proposem una reflexió individual i una reflexió col·lectiva a l'entorn de l'obra i dels temes que tracta.

L'espectacle inclou alguns fragments de les cartes que Ruth Turner, filòsofa i esposa de George Mallory, va escriure a Mallory mentre era a l'expedició. Les cartes són una reflexió sobre la veritat basada en la insistència de l'amor, sobre la idea d'afrontar la nostra relació amb els fets i les històries a través de l'amor com a eix de l'acció.

- > Què creieu vosaltres que va impulsar George Mallory a voler pujar al cim de l'Everest?
- > Creieu que les imatges proven més els fets que les paraules? Creieu que la vostra resposta pot variar en un futur?
- > Creieu que és important saber si va arribar al cim o no?
- > Creieu que les cartes de Ruth que apareixen a l'obra són reals?

L'exemple de la retransmissió de *La guerra dels mons* l'any 1938 ens va revelar la nostra vulnerabilitat davant dels nous formats informatius.

- > Ens diu alguna cosa del nostre temps, aquest programa?
- > Què és la confiança i com creieu que funciona? La confiança té a veure amb la veritat?
- > Quin dels dos Orson Welles que apareixen a l'obra penseu que diu la veritat? El jove sorprèn o l'artista consagrat?
- > Heu detectat alguna manipulació que l'espectacle hagi fet de les paraules d'Orson Welles?

Vladimir Putin es converteix a *The Mountain* en el Mestre de cerimònies. Utilitza un estil directe i incisiu, reflexiona sobre el sentit de la veritat i de la confiança, la relació entre els fets i el relat, el paper del mitjans en explicar la història... Segons *The Mountain*, Putin és un líder controvertit que utilitza la desinformació i la manipulació de la confiança per desestabilitzar el món.

- > Què en sabem de Putin i com ens arriba la informació d'ell?
- > La interpretació del personatge de Putin està plantejada des de la seducció del públic. Us sembla que reflecteix la manera de fer de Putin que veiem als mitjans de comunicació? Com enteneu, i quina impressió us ha fet com a espectadors/es, aquesta proposta sobre el personatge?

- > A l'obra, Putin diu que sempre veiem el món com el volem veure, no com és, que seguim els mitjans de comunicació que confirmen el món com el volem nosaltres. Creieu que té raó?
- > Putin també diu que no es pot arribar a la veritat. Hi esteu d'acord?
- > Què us sembla que sigui precisament Putin qui ens interrogui sobre la veritat?

The Mountain ens diu que es basa en fets reals, com moltes altres obres de teatre o pel·lícules que utilitzen aquesta expressió perquè la ficció que presenten tingui un impacte especial en el públic.

- > Coneixes altres pel·lícules o obres de teatre basades en fets reals? Creus, per exemple, que la pel·lícula *Titànic* està basada en fets reals?
- > Què creieu que és realment una obra basada en fets reals?
- > Per què creieu que *The Mountain* està basada en fets reals i com es relaciona això amb la temàtica de l'obra?
- > Què creieu que és una ficció real? I un fals documental?

En la posada en escena, *The Mountain* combina projeccions de vídeo enregistrades amb projeccions en directe.

- > Què creus que provoca combinar aquests dos recursos i quina relació té això amb la temàtica de l'obra?
- > Canvia la vostra mirada si observeu una acció viva a l'escenari o en una pantalla?

A l'obra, l'actriu ens diu que mentre duri la funció quan juguin a bàdminton pensarem que estan jugant a beisbol. També ens diu que ella és Vladímir Putin i ens ensenya com es transforma en aquest personatge en la projecció. Això és possible gràcies a la convenció bàsica del teatre, segons la qual la mentida dalt de l'escenari és percebuda com a veritat, així el teatre permet crear un món de ficció a l'escenari que, mentre duri la representació, creurem que és real.

- > Quina relació creus que té això amb el tema que tracta l'obra?
- > El teatre és ficció? O és una experiència real compartida? Pot ser totes dues coses alhora?
- > Què ens creiem, doncs, d'això que hem vist dalt de l'escenari?

L'obra ens explica que la companyia va crear un web de notícies falses i com van aconseguir que les seves mentides s'estenguessin per la xarxa (www.the-mountain-news.com)

- Creieu que l'experiment de la companyia de crear un web de notícies falses és real? Recordeu el web que ha sortit projectat a les imatges? Heu tingut interès en comprovar si aquest web existeix o no?

Per acabar, us proposem que reflexioneu sobre:

- Heu estat víctimes d'algun cas de postveritat o en coneixeu algun cas proper?
- Heu ajudat a difondre alguna postveritat, encara que fos sense ser-ne conscients?
- Com creieu que us podeu informar de manera fiable? Com penseu que ho podem fer per ser crítics i mantenir un criteri propi davant l'allau informativa del món en què vivim?

Recordem l'espectacle

Tot seguit us proposem reflexionar a partir del record de l'espectacle:

- > Penseu si hi ha alguna frase, pregunta, imatge o moment en concret de l'obra que recordeu especialment, que us hagi quedat gravat. Feu una reflexió sobre allò que us hagi impactat. Per què creieu que ha estat tan significatiu per a vosaltres? Tenia més a veure amb el contingut o amb la posada en escena?
- > Busqueu 10 adjectius que defineixin l'espectacle segons vosaltres. Poseu-ho en comú amb els companys i companyes de classe. Heu tingut una mateixa vivència o heu vist l'espectacle de maneres diferents?
- > Què penseu que volia explicar *The Mountain*? Creieu que ha assolit el seu objectiu? Feu una relació dels elements que han facilitat o dificultat la comprensió de l'espectacle.